

DOĞADA BU AY

Deniz Altında Bir Orman

Yine deniz zamanı! Yoksa siz çoktan denizde yüzmeye başladınız mı? Eğer öyleyse şanslısınız. Bir yandan yüzerken, bir yandan denizin altındaki kocaman ormanları keşfetmeye ne dersiniz? Denizin altında orman ne arar mı diyorsanız, sizi şnorkellerinizi alıp deniz altını incelemeye davet ediyoruz.

Denizlerde karalardaki gibi çam, ıhlamur, huş ağaçlarından oluşan bir orman elbette yok. Deniz altında "deniz çayırını" ya da "deniz eriştəsi" adı verilen bitkilerin oluşturduğu "ormanlardan" söz ediyoruz. Deniz çayırını, Akdeniz'e özgü çiçekli bir deniz bitkisi. Farklı türleri bulunan deniz çayırının Akdeniz'de yaşayan bu türünün bilimsel adı *Posidonia oceanica*. Bu güzel bitki, adını Yunan mitolojisinde adı geçen deniz tanrısı Poseidon'dan alıyor.

Deniz çayırını çoğu kişi yosun zanneder. Oysa bu bitki yosun değildir. Deniz çayırını, kara bitkilerinin özelliklerini taşır. Karada ormanlar ne kadar önemliye, denizde de deniz çayırını o kadar önemli. Deniz çayırını, büyük topluluklar oluşturur. Fotosentez yaptığı için denizdeki canlılar için önemli bir oksijen kaynağıdır. 1 m² alanda bulunan deniz çayırını topluluğu 10 - 14 litre arası oksijen üretir. Deniz çayırını, yalnızca oksijen kayna-

ği olmayıp binlerce deniz canlısına da ev sahipliği yapar. Sık yaprakları pek çok deniz canlısı için saklanma, beslenme ve yuvalama alanıdır. Korunaklı olan bu alanda deniz canlıları yavru ve gençlik dönemlerini saklanarak geçirir.

Kayalık alanlarda göremeyeceğimiz deniz çayırları kumlu alanları tercih eder. Yatay ve dikey gelişerek zemini kavrar, yoğun bir doku oluşturur. Kökleriyle zemine tutunur ve böylece hem erozyonu önler hem de dip yapısını sağlamlaştırır. Karadaki ağaçlar gibi, kökleriyle kumları tutarak suyun çamurlanmasına ve kıyıların dalgalarla aşınmasına engel olur.

Deniz çayırı, hem eşeyli hem de eşeysiz üreyebilir. Eşeyli üremede, çiçek oluşumu ve döllenmenin ardından meyve gelişimi gerçekleşir. Bu olaylar, ağustos-kasım ayları arasında olur. Meyve, dış kabuğunu attıktan sonra dibe çöker ve çimlenir. Eşeysiz üremeyse kök üzerinde yaprakların filizlenmesiyle oluşur. Deniz çayırı, genellikle eşeysiz olarak çoğalır.

Deniz çayırının kökleri, yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi zemine tutunmayı sağlar. Dikey ve yatay gelişen gövdesine "rizom" adı verilir. Rizomlar, otsu olup kalın ve dallı bir yapıdadırlar. Deniz çayırının, kenarları düz, uzun yaprakları vardır. Kök üzerinde yaklaşık 6 – 10 yaprak bulunur. Her bir yaprağın ömrü 5–13 ay arasındadır. Eski yapraklarsa kenara doğru açılır ve palmiye ağaçlarının gövdesindeki yaprak izleri gibi bir iz bırakarak düşer. Yaşlanan yaprakların dibe çökmesiyle deniz tabanında "mat" adı verilen bir tabaka oluşur. Bu

tabakanın olduğu bölgelerde deniz çayırı daha hızlı büyür.

Başka birçok canlı gibi deniz çayırının da soyu, özellikle de insan etkinlikleri nedeniyle tükenme tehlikesiyle karşı karşıya. Akdeniz dışında dünyanın başka hiçbir yerinde bulunmadığından uluslararası anlaşmalarla koruma altına alınmış durumda.

Özellikle, denizin ilk 50 m'ye kadar olan derinliklerinde canlı yaşamı için en verimli bölgeleri oluşturan deniz çayırları, deniz dibinin kazınmasını içeren balıkçılık uygulamaları nedeniyle yok olabilir. Bunun yanı sıra yazlık sitelerin plajlarında, yüzenlerin rahatsız olmaması için özel olarak temizlenmeleri de tükenmelerine neden olabilir. Ayrıca, kıyılarda, yol açma amacıyla denizin doldurulması da deniz çayırlarını ve onların arasında yaşayan diğer deniz canlılarını olumsuz etkiliyor.

Deniz çayırları, balıkların canlılıklarını sürdürebilmesi açısından önemli alanlar. Çünkü daha önce de belirttiğimiz gibi bu canlılar, denizdeki oksijen dengesinin devamlılığını sağlar. Ne dersiniz, deniz kıyısındaysanız bir yandan deniz çayırlarını tanırken bir yandan da onların önemini yakınlarımıza, arkadaşlarımıza anlatalım mı? Böylece korunmalarına biz de katkıda bulunmuş olabiliriz.

► **Burcu Meltem Arık**
burcu.arik@dogadernegi.org
Fotoğraflar: M. Murat Ergin
ODTÜ Su Altı Topluluğu (SAT)

Kaynaklar:
<http://www.metu.edu.tr/home/wwwsat/ekoloji/kutuphane.htm>

Sevgili Arkadaşlar, doğayla ilgili sorularınızı ve yaptığınız çalışmalarını bize yollayabilirsiniz. Gönderdiklerinizin bazılarını zaman zaman köşemizde yer vereceğiz. Mektuplarınızı ve e-postalarınızı bekliyoruz. Adres: TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi Doğaya Bu Ay Köşesi/Atatürk Bulvarı/No:221/Kavaklıdere/06100/Ankara/e-posta:cocuk@tubitak.gov.tr